

Er en borgmesterpost en livstidsstilling?

Ulrik Kjær, professor, Institut for Statskundskab,
Syddansk Universitet, ulk@sam.sdu.dk

Niels Opstrup, postdoc., Institut for Statskundskab,
Syddansk Universitet, nop@sam.sdu.dk

Danske borgmestres karrieremønstre beskrives på en række dimensioner på baggrund af et større datamateriale om alle valgte borgmestre i perioden 1970-2014. En del borgmestre har siddet i jobbet i ganske mange år, men udskiftningsraten på borgmesterkontorerne er også relativt høj. Og borgmesterposten er på ingen måde blevet sikrere, idet udskiftningsraten faktisk har været stigende på det seneste. I gennemsnit har borgmestrene deres job i ca. ti år, hvilket betyder, at jobbet ikke generelt kan betegnes som en livstidsstilling. Borgmesterkontorerne og Folketinget er ikke i karrieremæssig forstand forbundne, om end der ved seneste valg var en mindre stigning i antallet af personer, hvis politiske karrierer over tid involverer både at være borgmester og MF.

Borgmesterjobbet som karrierestilling

At være borgmester i en dansk kommune er et krævende job (Bhatti o.a. 2016). Kommunerne er blevet store organisationer hver med tusinder af ansatte og budgetter på flere milliarder. Og hvor de menige kommunalpolitikere er politiske »amatører« i den forstand, at de ikke er fuldtidslønnede, men forventes at have et job ved siden af (Madsen og Kjær, 2015), så er positionen som borgmester professionaliseret og honoreres som en fuldtidsstilling. Efter seneste markante justering tjener en borgmester i en gennemsnitskommune 985.729 kroner om året (i den mindste kommune er honoraret 705.178 kr., mens det

i den største er 1.236.489 kr.) (BEK nr. 1530 af 9. december 2016).

Det betyder, at man kan gøre kommunalpolitik til en levevej og leve ikke bare *for* politik men også *af* politik (Weber, 1919). Borgmesterjobbet kan opfattes som en karrierestilling, og nogle borgmestre kan sidde så længe, og opleves at være så sikre på genvalg, at borgmesterposten til tider nærmest kan ses som en livstidsstilling – et job, man bliver siddende i, indtil ens alder tilsiger, at man går på pension. Den type borgmesterkarrierer findes, men det er også værd at holde fast i, at borgmesterjobbet jo ikke er noget helt almindeligt job, sådan rent »ansættelsesmæssigt« set. Der er jo tale om fireårige »åremålsansættelser«, hvor man ved hver valgperiodes afslutning skal søge sit eget job igen. I selve valgperioden er ansættelsessikkerheden helt i top; man kan kun i helt særlige tilfælde og ved ministerens mellemkomst sættes fra bestillingen. Peter Brixtoftes firing som borgmester i Farum i 2002 er således det eneste eksempel i nyere tid og derfor mest en undtagelse der bekræfter reglen.

Til gengæld er usikkerheden til at tage at føle på, når borgmestrene hvert fjerde år ved kommunalvalgene skal genforhandle deres stilling. Her kan vælgerne stemme ens fler-

tal væk, ligesom man også i konstitueringsprocessen kan miste jobbet. Hvis man ikke er én af de få (10 efter kommunalvalget i 2013), som vælges for et parti med absolut flertal i kommunalbestyrelsen, skal man finde et flertal i en koalition med andre partier. Og netop denne proces åbner op for, at forhandlingsevnerne på konstitueringsnatten kan være særdeles afgørende for, hvem der får borgmesterkæderne på i den nye valgperiode (se f.eks. Elklit o.a., 2017; Larsen og Olsen, 2017). For nogen kan denne »ansættelsesform« synes attraktiv – man binder sig kun for fire år ad gangen, hvor man til gengæld har arbejdsro, og opnår man yderligere en periode sker det i så fald på et fornyet og eksplicit demokratisk mandat. For andre kan serien af »åremålsansættelser« synes mindre attraktiv – det gør det risikabelt at vælge borgmesterjobbet som karriere, da den kan risikere at blive afsluttet hvert fjerde år på baggrund af en valg- og konstitueringsproces, som ikke i alle tilfælde kan være lige let hverken at styre eller for den sags skyld at forudsige. Tænk eksempelvis på socialdemokraten Erik Christensen, som efter kommunalvalget i 2013 måtte overlade borgmesterkontoret i Nyborg Kommune til Venstres Kenneth Muhs, fordi én af hans egne socialdemokratiske gruppe-medlemmer efter valget – og efter Erik Christensen umiddelbare genvalg som borgmester – valgte at støtte Venstres borgmesterkandidat på det konstituerende byrådsmøde og dermed tippe det snævre flertal.

For den enkelte borgmester kan der også være forskel på, hvorledes borgmesterposten opfattes i et karrierespæktiv. Borgmesterposten er uden tvivl den absolutte politiske toppost i kommunen – det er borgmesteren, som er den væsentligste udøver af det lokale politiske lederskab (Berg og Kjær, 2007a). Selvom den formelle magtposition er begrænset af, at borgmesteren skal have et flertal i byrådet bag sine beslutninger, så er alle kommunale aktører enige om, at borgmesteren i hvert fald har potentialet til at være

den reelt mest magtfulde person i kommunen (Berg og Kjær, 2005; Berg og Kjær, 2007b). For nogen vil denne øverste politiske ledelsesposition være attraktiv også på det lange sigt – når den mest interessante post er erobret, er der ingen grund til andet at ønske at forblive i jobbet. Men det kan omvendt ikke afvises, at der også kan være dem, som ser det anderledes, og som efter kortere eller længere tid på borgmesterposten frivilligt ønsker at søge nye politiske eller karrieremæssige udfordringer.

Vi ved meget lidt om, hvordan borgmestrene selv ser på deres politiske karrierer, og hvordan de karriereplanlægger (om overhovedet). Ser de deres borgmesterpost som en livstidsstilling (om vælgerne vil), eller ser de borgmesterposten som et midlertidigt job og måske som en trædesten på vej mod en anden type karriere? Tidligere har danske borgmestre været beskrevet som havende, hvad Schlesinger (1991) har omtalt som statiske politiske ambitioner (Kjær, 2006), altså et ønske om at forblive borgmestre. I en undersøgelse af danske borgmestres ledelsesstil og syn på borgmesterjobbet baseret på kvalitative interviews med 17 daværende borgmestre i 2012 (afrapporteret i Kjær, 2012) kunne der dog spores et lidt mere nuanceret billede. Der var blandt nogle af de interviewede borgmestre helt klart et begyndende opgør mod den måske ellers traditionelt herskende »én-gang-borgmester-altid-borgmester-opfattelse«. Hvor de blandt deres kolleger – og ikke mindst de borgmestre, de selv har afløst – har kunnet se, at borgmesterposten er blevet opfattet som en livstidsstilling, havde de selv et meget mere afklaret forhold til jobbet som ét, der skulle besiddes i et par perioder. Ikke som kronen på deres karriere, men som et af højdepunkterne i en periode på arbejdsmarkedet, der også forhåbentlig kom til at indeholde andre spændende ledelsesposter (i eller uden for politik). Omvendt var der også blandt de interviewede borgmestre en hel del, som så netop borgmesterjobbet som »verdens bedste

job«, og den holdning blev lagt for dagen, at man da skulle være godt tosset for frivilligt at opgive så spændende en stilling. Det er i politik, at man for alvor har en mulighed for at sætte et aftryk, og borgmesterposten er særlig interessant, fordi man her er personen i spidsen – i modsætning til andre politiske hverv, som eksempelvis menigt folketingsmedlem, hvor man ikke på samme måde selv er øverst i hierarkiet. Det er mere interessant at være allerøverst i en kommunes politiske hierarki end længere nede i det landspolitiske hierarki – en politisk version af det, der kendes som »big-fish-little-pond-effekten«.

Mens den omtalte undersøgelse af borgmestere er fra forrige valgperiode, har der i indeværende valgperiode været episoder, som kunne pege i retning af, at der måske er skred i balancen mellem disse opfattelser af borgmesterjobbet. På det anekdotiske plan har der i hvert fald været borgmestere, der udefra betragtet ser ud til at have anvendt borgmesterposten som en trædesten frem for at have set den som en livstidsstilling. Vi vil kort komme ind på et par af disse eksempler i det næste afsnit. Men derefter vil vi vurdere, om de er tegn på en udvikling. Vi har ikke interviewdata fra indeværende valgperiode, men til gengæld har vi adgang til oplysninger om borgmestrenes opnåelse og afgivelse af posten ved en række valg bagud i tid, som vi vil trække på (dokumenteret i Kjær og Opstrup, 2017a). Ikke mindst for at kunne se, om borgmesterkarriererne udviser stabile træk over tid, eller om der kan spores nye tendenser.

SF-borgmesteren der skiftede spor

Mange vil kende borgmesterkoryfæer som eksempelvis Kjeld Rasmussen, der var borgmester i Brøndby i 39 år (1966-2005) eller Ove E. Dalsgaard, der havde borgmesterkæden om halsen i Ballerup i 31 år (1981-2012). Eller Steen Dahlstrøm, der nu på foreløbigt 32. år er borgmester i Middelfart Kommune (siden 1986). Der er her tale om personer, som ofte har fået prædikatet »bykonger« –

borgmestere, der i en lang periode har været så markante politiske ledere af deres kommune, at de i hvert fald inden for kommunegrænsen (men til tider også uden for) er kommet til at symbolisere deres kommune (for en diskussion af »bykonge-begrebet« se Berg og Kjær, 2005, for en diskussion af deres udbredelse se Kjær og Opstrup, 2017b).

Disse ofte markante og meget omtalte »bykonger« kan være med til at give et indtryk af borgmesterposten som en politisk karrierestilling – om ikke en livstidsstilling, så i hvert fald en politisk post, der kan bestrides i mange år, og indtil »bykongen« selv vælger at abdicere. Et billede, som kan forstærkes, når så landskendte borgmestere som de tidligere KL-formænd Erik Fabrin i 2012 og Anker Boye i 2017 valgte at træde tilbage, inden deres valgperiode var slut, for at overlade roret til yngre kræfter (Jens Ive i Rudersdal og Peter Rahbæk Juel i Odense) efter borgmesterkarrierer på henholdsvis 26 og 19 år. Lange borgmesterkarrierer, som jo ikke mindst muliggøres af, at borgmesterposten i Danmark i modsætning til hvervet som menigt kommunalbestyrelsesmedlem som nævnt aflønnes som et fuldtidsjob.

Men i den indeværende kommunale valgperiode (2014-2017) har der imidlertid også været opsigtsvækkende historier om ganske andre slags borgmesterkarrierer. Mest overraskende var det nok for mange, at SF's enlige borgmester, partiets tidligere næstformand Mette Touborg, den 1. november 2016 forlod det borgmesterkontor i Lejre Kommune, som siden 2010 havde været hendes, for at blive administrerende direktør i Københavns Kommunes Kultur- og Fritidsforvaltning. Et skift fra politik til administration kan være overraskende nok, men når man nu i en alder af kun 42 år allerede har siddet næsten syv år som borgmester, kom det nok bag på nogen, at Mette Touborg ikke blev siddende og forfulgte en karriere som »bydronning«. Det tiltrak sig også opmærksomhed, at borgmester

Christian Thygesen (V) fra Faaborg-Midtfyn Kommune den 20. januar 2016 meddelte, at han efter kun én periode som borgmester (og i byrådet i øvrigt) ikke ville genopstille ved kommunalvalget 21. november 2017. Og at han i øvrigt ikke på noget tidspunkt selv havde opfattet borgmesterposten som én, han skulle have i længere tid. Han meldte eksplicit ud, at han ikke ville gøre politik til en karriere, og gik dermed op imod den del af vælgerkorpsen, som måtte opfatte politikere som taburetklæbere.

Vi hørte før om Middelfarts Kommunes mangeårige borgmester og nu om Faaborg-Midtfyns meget kortvarige. De to kommuner ligger geografisk ganske tæt på hinanden, men i relation til deres borgmestres karrierer udgør de to modpoler. Det indtryk, man kan få af borgmestres karrierer og de eventuelle ændringer, der sker heri, kan således afhænge ganske meget af, hvor man får sin anekdotiske viden fra. Vi vil derfor i denne artikel beskrive borgmestrenes karrierer mere systematisk ved at inkludere alle borgmestre og inkludere flere valg i beskri-

velsen for at vurdere, om der er sket ændringer over tid.

Politisk »konkurrenceudsættelse«

En vigtig faktor for borgmestres eventuelle karriereplanlægning må være, hvor sikre de kan føle sig på at kunne forblive borgmester efter et kommende valg. Det enkle svar til den enkelte borgmester på dette spørgsmål er, at det vides ikke – det er endog meget vanskeligt på forhånd at gætte, hvem der får borgmesterposten i de enkelte kommuner (Larsen og Olsen, 2017). Men man kan jo retrospektivt se på, hvordan det så gik de siddende borgmestre, og måske endda bruge dette som en forsigtig pejling af odds ved kommende valg. I Tabel 1 er for hvert af valgene siden 1974 opgjort, hvor stor andel af kommunerne der ved hvert valg skiftede borgmesterparti, og hvor stor andel der skiftede borgmester. Ligeledes er det opgjort, hvor stor en andel af kommunerne som efter de respektive valg fik en borgmester uden borgmestererfaring (selvom der skiftes person, kan der jo nemlig vælges en borgmester, som på et tidligere tidspunkt har været borgmester).

Tabel 1: Andel af kommuner, som skiftede borgmesterparti og borgmester efter valgene i 1974-2013, samt andelen af kommuner, som fik en borgmester, der ikke på noget tidligere tidspunkt havde været borgmester. Pct.

Valgår	Borgmesterpartiskift	Borgmesterskift	Førstegangsborgmester
1974	18,9	26,9	26,9
1978	18,9	25,1	24,7
1981	18,9	29,8	27,6
1985	25,1	36,4	32,7
1989	27,3	37,5	35,3
1993	25,1	32,7	30,2
1997	28,4	36,4	33,8
2001	24,0	39,3	36,7
2005	-	14,3	14,3
2009	40,8	56,1	41,8
2013	34,7	41,8	37,8

Noter: Borgmesterpartiskift er ikke opgjort for valget i 2005, da kommuner, som på dette tidspunkt blev lagt sammen kunne have forskellige borgmesterpartier inden.

Kilde: Borgmesterarkivet (Kjær og Opstrup, 2017a).

Efter det seneste kommunalvalg i 2013 skiftede borgmesterpartiet således i 34 kommuner, og der kom 41 nye borgmestre til (fire af disse havde været borgmestre i en tidligere periode før 2009). Om dette er høje eller lave tal er naturligvis en vurdering, men hvis der sammenlignes med tidligere, viser Tabel 1, at udskiftningen er steget. Valget i 2005 var helt specielt, da der ikke længere afholdtes valg i 271 kommuner, men efter den nye kommunestrukturens 98 kommuner, hvorfor der ikke blev plads til ret mange nye borgmestre (se Berg og Kjær, 2007a). Men ellers er der flere og flere kommuner, hvor borgmester og borgmesterpost skifter – borgmesterposten synes således mindre sikker end tidligere.

Når borgmesterposten skifter person i ikke færre end 41,8 pct. af tilfældene, kan der jo imidlertid ligge to forskellige forklaringer bag – det kan være såvel de siddende borgmestre, der ikke genopstiller, som det kan være de genopstillede borgmestre, der ikke

bliver genvalgt. Genvælgsraten på de 58,2 pct. fremkommer ved, at 87,8 pct. af borgmestrene genopstiller, og blandt disse genvælges 66,3 pct. (Kjær og Opstrup, 2017b). I den omtalte periode har genopstillingsraten været ganske stabil, mens genvælgsraten blandt de genopstillede er faldet fra over 90 pct. i 1974. Graden af »nederlagets finalitet« (Ruchelman, 1970: 106) har i øvrigt ikke ændret sig – det er ret stabilt lidt under 10 pct. af de tabende borgmestre, som senere formår at gøre politisk comeback som borgmester.

Bykongernes land

Der er således kommet lidt flere helt uerfarne borgmestre ind, og det har trukket gennemsnitserfaringen ved borgmesterperiodens start ned fra 6,0 år efter 1981-valget til 4,7 år efter 2013-valget (Kjær og Opstrup, 2017b). Men som Tabel 2 viser, er der stadig en række borgmestre, som ved deres indvalg i 2013 havde mange års borgmestererfaring som ballast (og alle med undtagelse af Anker Boye,

Tabel 2: De borgmestre, som ved deres genvalg efter kommunalvalget 2013 havde højst anciennitet som borgmester

Placering	Borgmester	Kommune	Borgmesteranciennitet i år
1	Steen Dahlstrøm	Middelfart	28
2	Hans Toft	Gentofte	21
3	Johnny Søtrup	Esbjerg	20
-	Hans Peter Geil	Haderslev	20
-	Erik Nielsen	Rødovre	20
-	Henrik Zimino	Tårnby	20
7	Anker Boye	Odense	16
8	Ole Bjørstorp	Ishøj	13
9	Ib Kristensen	Billund	12
-	Karin Søjberg Holst	Gladsaxe	12
-	Lars Krarup	Herning	12
-	Carsten Kissmeyer	Ikast-Brande	12
-	Mogens Gade	Jammerbugt	12
-	Erik Flyvholm	Lemvig	12
-	Iver Enevoldsen	Ringkøbing-Skjern	12
-	Egon Fræhr	Vejen	12

Kilde: Borgmesterarkivet (Kjær og Opstrup, 2017a).

der som omtalt stoppede 1. januar 2017, har i skrivende stund i 2017 oparbejdet yderligere fire års anciennitet).

At 16 borgmestre havde mindst tre perioder bag sig som borgmester, betyder omvendt, at 82 ikke havde det (heriblandt 37, som var helt nye i borgmesterstolen). Men ét er, hvor meget erfaring de genvalgte borgmestre har med sig ind i en ny valgperiode, noget andet er, hvor meget erfaring de ikke-genvalgte tager med sig ud fra borgmesterkontorerne. Tager de kun lidt erfaring med sig ud, er det en indikation af, at en del stopper efter kort tid (og altså inden de når at opbygge lang erfaring). I Tabel 3 er opgjort den gennemsnitlige borgmesteranciennitet, som de borgmestre, der ved hvert af valgene siden 1981 har forladt borgmesterposten, har haft med sig.

Tabel 3 viser først og fremmest en ganske høj grad af stabilitet. Der forsvinder politisk erfaring ved valgene, når nogle borgmestre enten frivilligt (ved ikke genopstille) eller ufrivilligt (ved ikke at blive genvalgt på posten) forlader posten (Hibbing, 1993: 111), men niveauet har ikke ændret sig de seneste årtier. I Tabel 3 er der foretaget en opdeling netop mellem de borgmestre, der selv har valgt ikke at genopstille, og dem, som er blevet fravalgt

i valg- og konstitueringsfasen. Og det viser sig, at erfaringen blandt dem, som selv vælger at sige stop, på ingen måde er faldet de seneste år. Når eksempelvis Mette Touborg og Christian Thygesen selv vælger at indstille deres borgmesterkarrierer efter henholdsvis knap syv og fire år, er det således ikke udtryk for en generel trend – det har i hvert fald ikke endnu i tiden til og med 2013-valget kunne spores i den gennemsnitlige erfaring, de frivilligt stoppende borgmestre har bag sig. At der på samme tid er højere udskiftningsrate på borgmesterkontorerne og et stabilt niveau for anciennitetstabet indikerer, at den øgede udskiftning rammer nye borgmestre mere end erfarne (se også Kjær, 2011).

En borgmester i sin bedste alder

En ting er borgmestrenes »politiske alder«, men en anden dimension i vurderingen af deres karrierer og karrieremønstre er deres fysiske alder. Er borgmester noget, man bliver i en sen alder, eller er det en karrierevej, man også kan komme ind på i en ung alder? Gruppen af borgmestre, som blev valgt i 2013, var i gennemsnit 52,7 år (Kjær og Opstrup, 2017b), og er altså ganske midaldrende, hvilket også gælder de menige kommunalpolitikere (Bhatti o.a., 2017) og udenlandske borg-

Tabel 3: Antal års borgmesteranciennitet blandt de borgmestre der stoppede ved valgene 1981-2013 (gennemsnit)

År	Ikke genopstillet	Genopstillet men ikke genvagt	I alt
1981	11,3	6,8	9,7
1985	12,7	8,5	10,9
1989	11,8	6,8	9,3
1993	12,1	6,1	8,7
1997	11,7	7,3	9,4
2001	13,4	6,9	10,5
2005	11,0	6,9	7,8
2009	10,4	12,4	11,8
2013	14,2	8,0	9,8

Kilde: Borgmesterarkivet (Kjær og Opstrup, 2017a).

mestre (Murphy, 1980; Steyvers og Reynaert, 2006).

Der findes kun dækkende aldersoplysninger på borgmestrene fra kommunalvalget i 1993 og frem – disse er anvendt i Tabel 4 til at belyse borgmestrenes alder ved såvel starten som slutningen på deres periode som borgmester. Således er afrapporteret dels gennemsnitsalderen blandt førstegangsborgmestrene ved de enkelte valg, dels gennemsnitsalderen blandt de borgmestre, der stopper som borgmestre ved hvert af valgene (igen opdelt på, om de stopper frivilligt eller ufrivilligt).

Der er her kun tale om seks valg over en tyveårig periode, men selv om der ikke er sket dramatiske ændringer, så er der alligevel svage tegn på, at borgmestrene er blevet lidt yngre, første gang de tiltræder som borgmester. Og lidt ældre, når de stopper. Dvs. de som selv siger stop, er blevet lidt yngre, mens det er dem, som bliver stoppet af vælgerne eller kollegerne i kommunalbestyrelserne, der er blevet ældre.

Forbindelsen til Folketinget

I indkredsningen af borgmestrenes karrierer skal man imidlertid passe på med kun at hæfte sig ved deres »interne« politiske karriere – der eksisterer også en »ekstern« politisk karriere (Hibbing, 1993). Nytiltrådte borgmestre er jo ikke nødvendigvis helt politisk

uerfarne – selvom de ikke har forudgående borgmestererfaring, kan de jo have været medlem af Folketinget og dermed have politisk erfaring derfra. Da socialdemokratiets Frank Jensen efter kommunalvalget i 2009 overtog overborgmesterposten i Københavns Kommune, var han ny som borgmester, men jo på ingen måde ny som politiker, da han havde siddet i Folketinget fra 1987 til 2007 og i syv af årene været henholdsvis forsknings- og justitsminister. På tilsvarende vis gælder det de borgmestre, der stopper som borgmestre – de kan jo efterfølgende gøre karriere i Folketinget. Da Søren Pape Poulsen i september 2014 forlod borgmesterposten i Viborg Kommune, var det jo ikke for at forlade politik, men for at blive formand for sit parti Det Konservative Folkeparti og senere i 2015 medlem af Folketinget (og i 2016 tillige justitsminister).

En folketingskarriere kan imidlertid ikke kun ligge forud eller efter en borgmesterkarriere – den tredje logiske mulighed er, at de to karrierer overlapper. Eksempelvis var Peter Brixtofte i perioden 1990-2002 både borgmester i Farum (hvor han var blevet borgmester i 1986) og medlem af Folketinget for Venstre (sad i Folketinget i perioderne 1973-77, 1979-81 og 1990-2005). Denne måde at akkumulere politiske poster, så man sidder i flere politiske forsamlinger samtidigt, kaldes ofte *cumul de mandats*, og eksempelvis

Tabel 4: Gennemsnitsalder blandt førstegangsborgmestre og stoppende borgmestre (opdelt efter, om stop skyldes manglende genopstilling eller manglende genvalg). Pct.

År	Førstegangsborgmestre	Ikke genopstillet	Genopstillet men ikke genvalgt	I alt stoppende borgmestre
1993	49,6	61,9	54,9	57,9
1997	50,7	61,2	56,5	58,7
2001	49,5	62,3	56,5	59,7
2005	50,9	61,8	56,0	57,3
2009	47,7	63,7	59,0	60,4
2013	48,3	60,6	59,4	59,8

Kilde: Borgmesterarkivet (Kjær og Opstrup, 2017a).

sidder hver fjerde ungarnske og hver sjette franske borgmester samtidig i deres nationale parlament (Kjær, 2006: 85).

Ser man på et givet tidspunkt på landets borgmestre, kan de således tidligere have siddet i Folketinget, sidde der ved siden af borgmesterposten eller på et senere tidspunkt komme til at sidde der. Nu er det jo af gode grunde ikke helt let at vide, hvor mange af de senest valgte borgmestre der på et tidspunkt måtte blive valgt til Folketinget – at Søren Pape Poulsen er den eneste indtil videre, betyder ikke, at andre ikke kan følge trop. Vi er gået tilbage til det år, vi i flere af artiklens andre analyser har brugt som startår, nemlig 1981, og fulgt de 275 borgmestre fra dengang for at se, hvor mange der sidenhen kom i Folketinget. Og vi har også taget kohorten af borgmestre fra valget midt imellem 1981 og 2013, nemlig 1997, ud og undersøgt deres folketingskarrierer. Resultaterne af denne meget simple sammentælling findes i Tabel 5.

Selv på baggrund af dette trods alt begrænsede datamateriale kan der peges på en række observationer. Helt overordnet ser borgmesterkarrieren i Danmark ud til at være ganske uforbundet med en folketingskarriere. For langt de fleste borgmestre er jobbet som borgmester en karriere i sig selv og ikke forbundet til en landspolitisk karriere. Akkumuleringen af poster (borgmesterpost og sæde i Folketinget) er ganske sjælden – mens Brixtofte i

1997 sad begge steder, var der efter valget i 2013 ikke nogle borgmestre med denne type af dobbeltmandater. Det skyldes ikke mindst, at de to siddende folketingspolitikere, der rent faktisk efter 2013-valget opnåede en borgmesterpost, nemlig Socialdemokratiets Jacob Bjerregaard i Fredericia Kommune og den konservative Benedicte Kiær i Helsingør Kommune, som konsekvens heraf begge nedlagde deres folketingshverv, samme dag som de startede i borgmesterjobbet.

Når dette er sagt, så kan der spores svage tegn på, at de to karrieresystemer er ved at blive lidt mere forbundne. Det er naturligvis som sagt for tidligt at vurdere, om Søren Pape Poulsen på et tidspunkt måtte få følge af andre af de efter det seneste kommunalvalg i 2013 valgte borgmestre i Folketinget. Men det ses af Tabel 5, at der nu er flere borgmestre end tidligere med en forudgående folketingskarriere – det er fortsat kun syv af borgmestrene, men det er relativt set en del flere end på de to tidligere nedslagstidspunkter. Hvorvidt dette har noget at gøre med reduktionen i antallet af kommuner i forbindelse med Strukturreformen i 2007, kan ikke afgøres på denne baggrund, men en borgmesterpost er jo nok ikke med kommunernes nye større størrelse blevet mindre politisk interessant end tidligere (om end de to nævnte eksempler fra Fredericia og Helsingør begge stammer fra kommuner, der ikke var involveret i en sammenlægning).

Tabel 5: Andelen af borgmestre valgt (genvalgt eller nyvalgt) i 1981, 1997 og 2013 som før, under eller efter havde, har eller har haft en folketingskarriere

	1981	1997	2013
Tidligere siddet i Folketinget	1,8	2,3	7,2
Samtidig sæde i Folketinget	0,0	0,4	0,0
Er senere kommet i Folketinget	2,6	3,1	(1,0)
Har aldrig siddet i Folketinget	95,6	94,2	(91,8)
I alt	100,0	100	100
(N=)	(N=275)	(N=275)	(N=98)

Kilde: Borgmesterarkivet (Kjær og Opstrup, 2017a) og Folketingsarkivet (Kjær og Pedersen, 2004).

Livstidsstilling eller trædesten?

Borgmesterjobbet er på alle måder en usædvanlig beskæftigelse. Og i karrieremæssig henseende et job, der ikke bare for de enkelte borgmestre kan give anledning til vanskelige overvejelser, men også analysemæssigt kan være vanskeligt at få hånd om, da der også kan ligge et væsentligt element af politisk taktik i som borgmester at udtale sig om sine egne politiske fremtidsplaner. Udvalgte dimensioner af borgmestrenes karrierer er i denne artikel blevet beskrevet ved hjælp af data omkring deres indtræden og udtræden af borgmesterkontorerne, og det er naturligvis kun nogle af brikkerne til forståelsen af borgmesterkarriererne (for supplerende dimensioner se Berg og Kjær, 2005; Berg og Kjær, 2007a; Kjær og Opstrup, 2017b).

Om de siddende borgmestre har artiklen vist, at 42 procent af dem vandt posten efter ikke at have været borgmester i forrige valgperiode. Der er således en forholdsvis stor udskiftning på borgmesterkontorerne, hvilket – hvis borgmesterposten ses som en karrierestilling – resulterer i en betydelig jobusikkerhed for borgmestre, eftersom »ansættelseskontrakten« skal genforhandles hvert fjerde år først med vælgerne og sidenhen byrådskollegaerne. De, der ved det seneste valg måtte forlade borgmesterposten, havde i gennemsnit haft posten i 10 år – det er for øjeblikket længden på den gennemsnitlige borgmesterkarriere. De borgmestre, der i 2013 blev valgt som borgmestre for første gang, var i gennemsnit 48 år, mens gennemsnitsalderen blandt de borgmestre, som forlod posten, var 60 år. Endelig er det påvist, at en karriere som borgmester ikke er specielt forbundet med en politisk karriere i Folketinget – blandt de 98 borgmestre har kun syv tidligere haft sæde i landets parlament, og kun én har undervejs skiftet borgmesterposten ud med en landspolitisk karriere (om end flere naturligvis kan nå at komme til).

Ved at trække på oplysninger om borgmestre-

ne tilbage i tid er det imidlertid også muligt på baggrund af artiklen at vurdere om dette billede af borgmestrene har ændret sig på det seneste. Her viser det sig, at der er kommet en større udskiftningsrate, og at borgmesterposten er blevet en mere usikker karrierevej. Det afspejler sig imidlertid endnu ikke i, at borgmestrene forlader posten med mindre borgmestererfaring end tidligere. Og de er i gennemsnit kun blevet lidt yngre, når de forlader borgmesterjobbet. Det er for tidligt at vurdere, hvorvidt de nævnte eksempler som Touborg og Thygesen er første tegn på, at borgmesterposterne i højere grad vil blive trædesten frem for livstidsstillinger, men det er ikke en udvikling, som endnu er slået igennem.

Det er også endnu for tidligt endeligt at konkludere på, om borgmesterkarrierer og folketingskarrierer er på vej til at blive mere forbundne, men det er værd at lægge mærke til, at der ved 2013-valget blev valgt procentuelt flere borgmestre med erfaring fra Folketinget end tidligere. Det er stadig kun et lille mindretal af borgmestrene, som har politisk erfaring fra Folketinget, men det bliver interessant at følge, om den stigende forbundethed vil fortsætte. Det lykkedes ved kommunalvalget i 2013 ikke Dansk Folkeparti at erobre nogle borgmesterposter, men de steder, hvor de var tættest på, havde de spidskandidater, som sad (og sidder) i Folketinget (Kjær og Opstrup, 2017b). Og det bliver interessant at se, om de nu efter Strukturreformen større kommuner generelt bliver mere politisk attraktive for medlemmer af Folketinget, så der vil komme flere, der ligesom de nævnte Jacob Bjerregaard og Benedicte Kiær vil søge hjem til en borgmesterpost. Tidligere har den slags karriereskift ellers mest haft præg af en politisk retrætestilling efter f.eks. tabte interne partipolitiske magtkampe som i eksemplerne Frank Jensen og Peter Brixtofte.

Beskrivelsen af borgmestrenes karrierer åbner også for en række mere normative diskussio-

ner. Hvordan skal eksempelvis den større udskiftningsrate på borgmesterposterne vurderes? På den ene side går der jo værdifuld erfaring tabt, ligesom mere langsigtede politiske projekter af nye borgmestre bliver fravalgt til fordel for mere kortsigtede, hvis de opfatter, at karrierevejen er blevet mindre sikker. På den anden side kan netop cirkulationen af de politiske ledere være udtryk for, at der tilføres nyt ledelsesmæssigt blod, og at de indbyggede fordele, den siddende borgmester kan have i forhold til udfordreren (se de såkaldte incumbency effects), ikke er alt for store, og at der derfor er en sund åbenhed i den politiske elites poster (Kjær og Pedersen 2004).

Der resterer også i den offentlige debat en normativ diskussion af, om borgmesterposten bør ses som en livstidsstilling eller en trædesten. Ønsker man den form for politisk professionalisering, der ligger i, at borgmester er noget, man er i ganske mange år? Eller ønsker man sig den form for ledelsesmæssig professionalisering, der ligger i, at borgmester er en ledelsesmæssig position, man påtager sig før og efter andre ledelsesmæssige jobs? Det vil også kunne have stor betydning for, hvilke personer der finder en borgmesterpost interessant.

Det bliver interessant at følge disse diskussioner, men det bliver ikke mindst interessant at følge, om det er diskussioner, som vil blive taget op i valgkampene. Vil vælgerne i stigende grad bede borgmestre og borgmesterkandidater om i valgkampene eksplicit at forholde sig til deres egne politiske karriereplaner? Det kan gælde i forhold til de lidt ældre og meget rutinerede borgmestre, hvor der kan være vælgere, som allerede på forhånd ønsker at vide, om disse borgmestre ønsker at overlade roret til en yngre kronprins i løbet af valgperioden. Og det kan ikke mindst gælde i forhold til yngre og mindre rutinerede borgmestre, hvor der kan være vælgere, som ønsker at vide, om man kan se frem til, at de stiller sig til rådighed i få eller mange valg-

perioder. Der bliver nok i givet fald mere tale om et diskussionsemne end en afklaring – for nuværende er det sikkert de færreste borgmestre, som ønsker at gå ind i en valgkamp med en selvproklameret udløbsdato på deres lederskab. Men vi ved selvfølgelig ikke, om vælgerne på et tidspunkt måtte begynde at ønske sig netop den slags klare udmeldinger og dens slags borgmestre, som kommer med dem.

Referencer

- BEK 1530 (2016), *Bekendtgørelse om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv af 9. december 2016*.
- Berg, Rikke og Ulrik Kjær (2005), *Den danske borgmester*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Berg, Rikke og Ulrik Kjær (2007a), »Hvem har borgmesterkæderne på?« i Roger Buch og Jørgen Elklit, red., *Nye kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 225-49.
- Berg, Rikke og Ulrik Kjær (2007b), *Lokalt politisk lederskab*, Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bhatti, Yosef, Kasper Møller Hansen og Ulrik Kjær (2017), »Ligner kommunalpolitikere deres vælgere?« i Jørgen Elklit, Christian Elmelund-Præstekær og Ulrik Kjær, red., *KVI3 – Analyser af kommunalvalget 2013*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 221-48.
- Bhatti, Yosef, Ulf Hjelmar og Lene Holm Pedersen (2016), *Arbejdsvilkår for fuldtidspolitikere*, København: KORA.
- Elklit, Jørgen, Sune Welling Hansen og Robert Klemmensen (2017), »Kommunale konstitueringskoalitioner: Spiller 'kernekoalitioner' alligevel den centrale rolle?« i Jørgen Elklit, Christian Elmelund-Præstekær og Ulrik Kjær, red., *KVI3 – Analyser af kommunalvalget 2013*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 305-322.
- Hibbing, John R. (1993), »The Career Paths of Members of Congress« i Shirley Williams og Edward L. Lascher, red., *Ambition and beyond - Career Paths of American Politicians*, Berkeley: Institute of Governmental Studies Press, pp. 109-138.
- Kjær, Ulrik (2006), »The Mayor's Political Career«, i Henry Bäck, Hubert Heinelt og Annick Magnier, red., *The European Mayor - Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*, Wiesbaden: VS Verlag, pp. 75-98.

- Kjær, Ulrik (2011), »The Depth of Parliamentary Elite Circulation: Long-Term Trends and Critical Elections in Denmark«, *Comparative Sociology*, 10(6): 873-86.
- Kjær, Ulrik (2012), *Borgmesterledelse – om at løbe mellem broen og maskinrummet og om kunsten at sidde for bordenden ved et rundt bord*, København: KL.
- Kjær, Ulrik og Mogens N. Pedersen (2004), *De danske folketingsmedlemmer – en parlamentarisk elite og dens rekruttering, cirkulation og transformation 1849-2001*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kjær, Ulrik og Niels Opstrup (2017a), *De danske borgmestre 1970-2017*, Kommunalpolitiske studier, Odense: Det samfundsvidenskabelige Fakultet, Syddansk Universitet.
- Kjær, Ulrik og Niels Opstrup (2017b), »Borgmesterpartierne og borgmestrene«, i Jørgen Elklit, Christian Elmelund-Præstekær og Ulrik Kjær, red., *KV13 – Analyser af kommunalvalget 2013*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 323-41.
- Larsen, Martin Vinæs og Asmus Leth Olsen (2017), »Hvem kan forudsige, hvem der bliver borgmester? Modellernes dumhed, massens klogskab?«, i Jørgen Elklit, Christian Elmelund-Præstekær og Ulrik Kjær, red., *KV13 – Analyser af kommunalvalget 2013*, Odense: Syddansk Universitetsforlag, pp. 291-304.
- Madsen, Carsten Lê og Ulrik Kjær (2015), *De sidste sande amatører – kommunalpolitikere og deres rolle i det lokale demokrati*, København: Gyldendal.
- Murphy, Russell D. (1980), »Whither the Mayors – A Note on Mayoral Careers«, *Journal of Politics*, 42: 277-90.
- Ruchelman, Leonard (1970), *Political Careers – Recruitment Through the Legislature*, Rutherford: Fairleigh Dickinson University Press.
- Schlesinger, Joseph A. (1991), *Political Parties and the Winning of Office*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Steyvers, Kristof og Herwig Reynaert (2006), »From the Few are Chosen the Few ... On the Social Background of European Mayors« i Henry Bäck, Hubert Heinelt og Annick Magnier, red., *The European Mayor - Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*, Wiesbaden: VS Verlag, pp. 43-74.
- Weber, Max (1919/1946), »Politics as a Vocation« i Hans Gerth og C. Wright Mills, red., *From Max Weber: Essays in Sociology*, New York: Oxford University Press.